

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงานขององค์กรทุกประเภท ทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ทุกคนในองค์กรจะตั้งวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน เช่น เพื่อคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างผลกำไร เพื่อการให้บริการประชาชน เป็นต้น ไม่ว่าจะกำหนดวัตถุประสงค์ไว้เช่นใดก็ตาม การบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นมักจะไม่สามารถครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ เพราะองค์กรมักจะประสบกับความเสี่ยงอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจปรากฏในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 3)

ในการบริหารงานในปัจจุบันต้องยอมรับว่า เหตุผลเบื้องต้นที่สนับสนุนให้มีการบริหารความเสี่ยงในองค์กรก็คือ การที่ทุกองค์กรต้องพยายามสร้าง หรือเพิ่มมูลค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสีย แม้ว่าความไม่แน่นอนหลายประการ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงาน มูลค่าขององค์กรจะเกิดขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการตัดสินใจ และการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานในองค์กรนั้น ๆ ซึ่งความไม่แน่นอนของการดำเนินงานในองค์กร เป็นเสมือนดาบสองคม คือ อาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางบวกถือว่าเป็นการให้โอกาสแก่องค์กร หรืออาจก่อให้เกิดทางลบ ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยง ดังนั้นผู้บริหารจะต้องใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์องค์กร หรือกำหนดระดับความเสี่ยงที่เหมาะสมที่องค์กรสามารถยอมรับได้ (ชนรัตน์ แด้ววัฒนา, 2550)

โดยสรุปความเสี่ยง (risk) เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงบางอย่างเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น ซึ่งวิธีเดียวที่สามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงได้ คือ การไม่ทำอะไรเลย แต่ก็หมายความว่า จะไม่สามารถบรรลุผลอะไรได้เช่นกัน การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการเชิงระบบเพื่อระบุ ประเมิน ควบคุม และสื่อสารความเสี่ยงต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิต ทรัพย์สิน ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการบริหารอุปสรรค ความไม่แน่นอนและโอกาสที่จะเกิดอย่างมีประสิทธิผล การบริหารความเสี่ยงองค์กรโดยรวม เป็นการผสมผสานของ

การบริหารความเสี่ยง โดยพิจารณาความเสี่ยงทั้งหมด ให้ครอบคลุมความเสี่ยงทั้งองค์กร ให้มีความคิดมองไปข้างหน้าได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมของผู้บริหารและบุคลากร ในองค์กรนั้น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 3)

การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนมุสลิมในประเทศไทย ปัจจุบันได้มีการก่อตั้ง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามว่า โรงเรียนปอเนาะ แบ่งระบบการเรียนการสอนเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียนปอเนาะดั้งเดิมที่เปิดสอนศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว โรงเรียนประเภทนี้ไม่รับสิทธิในการอุดหนุนงบประมาณจากรัฐบาล เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลต้องการให้เปิดสอนวิชาสามัญควบคู่วิชาการด้านศาสนา เพื่อว่านักเรียนที่จบการศึกษาออกไป จะได้มีความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถนำออกไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ อีกประเภทหนึ่งโรงเรียนปอเนาะที่เปิดสอนศาสนาควบคู่กับการสอนวิชาสามัญ โดยได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลตามเงื่อนไขการให้งบประมาณอุดหนุนการเงินแก่โรงเรียน (สุเรชา พันธเวช, 2546, หน้า 55-58)

ถึงแม้ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลายแห่งสามารถจัดการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการ และชุมชน แต่ก็ยังมีอีกหลายโรงอีกเช่นกัน ที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากปัญหาดังนี้ (1) ระบบการบริหารจัดการ ต้องยอมรับว่าการบริหารจัดการของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามบางส่วนยังไม่เป็นมืออาชีพ การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร การกระจายอำนาจในการตัดสินใจยังมีน้อย ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการศึกษา (2) บุคลากรบางส่วนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ทำให้บางครั้งเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ด้านขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่และสวัสดิการของครูผู้สอน ยังไม่เป็นที่พอใจมากนัก เพราะโรงเรียนบางแห่งมีข้อจำกัดและขาดงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของครูได้ (3) มีงบประมาณไม่เพียงพอ ที่จะใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากโรงเรียนส่วนมากแล้วยังต้องอาศัยเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินงานต่างๆ ของ

โรงเรียน โดยเงินอุดหนุนที่ได้รับส่วนใหญ่จะใช้เป็นค่าจ้าง เงินเดือนของบุคลากรเกือบทั้งหมด และงบประมาณในส่วนที่เหลือไม่มากนักจะใช้ในการบริหารจัดการ แต่ยังคงงบประมาณในส่วนของการสร้างอาคารเรียนและการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย (อนุญามาลลุดดีน ซอลีฮี, ม.ป.ป.)

ปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลายแห่งซึ่งเป็นปัญหาร่วมกันของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งหลาย นั่นคือ นักเรียนคนเดียวกันต้องเรียน 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (หลักสูตรภาคสามัญ) กับ หลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 (หลักสูตรภาคศาสนา) ซึ่งต่างกับนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสามัญของรัฐและเอกชนอื่น ๆ ที่เรียนเพียงหลักสูตรเดียว คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (หลักสูตรภาคสามัญ) ซึ่งต้องใช้เวลาเรียนประมาณ 1000-1200 ชม./ปี ในขณะที่นักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องใช้เวลาเรียนประมาณ 1600-1800 ชม./ปี ซึ่งทำให้นักเรียนเหล่านี้ต้องรับภาระในการเรียนมากกว่านักเรียนอื่น ๆ ปัญหาประการต่อมา คือ นักเรียนต้องแบ่งอารมณ์ออกเป็น 2 อารมณ์ คือ ภาคเช้าเมื่อเรียนภาคศานานักเรียนต้องทำตัวให้สุ่ม สงบเสงี่ยมเคร่งครัดในศาสนา แต่เมื่อภาคบ่ายซึ่งนักเรียนต้องเรียนภาคสามัญนักเรียนมีบุคลิกภาพหรืออารมณ์ที่สนุกสนาน กริ๊ด กร๊าด เฮฮา และเมื่อกลับบ้านนักเรียนก็ไม่สามารถนำทั้งความรู้ทั้งภาคศาสนาและสามัญไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตัวเองได้ ทำให้เกิดความสับสนในตัวเอง จึงไม่รู้ว่าจะจัดการตัวเองอย่างไรดี จึงปล่อยให้ไปไปตามที่อารมณ์ หรือความคิดที่ขาดความรับผิดชอบมาครอบงำ (ชากีริน สุมาลี, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้หากสถานศึกษาไม่ดำเนินการบริหารความเสี่ยงให้ครอบคลุมงานในสถานศึกษา ก็จะทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุพันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาได้ และจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละ โอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยง ให้ระดับความเสี่ยงและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่สถานศึกษายอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบโดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักของสถานศึกษาและเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการประจำปีของต้นสังกัด และเพื่อให้

การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพครอบคลุม
ปัจจัยความเสี่ยงทางด้านการศึกษาในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษา
มาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร
ความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑลและการพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการบริหารความ-
เสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา
ให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหาร-
สถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในปีการศึกษา 2552 จำนวน 12 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 180 คน
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ สถานภาพของผู้บริหาร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
2. ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง 4 ด้านดังนี้
 - 2.1 ความเสี่ยงด้านบริหารวิชาการ
 - 2.2 ความเสี่ยงด้านบริหารงบประมาณ
 - 2.3 ความเสี่ยงด้านบริหารงานบุคคล
 - 2.4 ความเสี่ยงด้านบริหารทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้รับใบอนุญาต ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ รองฝ่ายบริหารวิชาการ รองฝ่ายบริหารงบประมาณ รองฝ่ายบริหารงานบุคคล รองฝ่ายบริหารทั่วไป และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 12 โรงเรียน
2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนวิชาความรู้พื้นฐาน ปรัชญาอิสลาม เทววิทยา กฎหมายอิสลาม หลักความเชื่อ หลักไวยากรณ์ ภาษาอาหรับ ภาษามลายู และหลักการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายอิสลาม ไปพร้อม ๆ กับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. กรุงเทพมหานครและปริมณฑล หมายถึง จังหวัดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร
4. อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งได้ 3 ระดับ คือ อายุน้อยกว่า 40 ปี อายุระหว่าง 40-50 ปี และอายุมากกว่า 50 ปี
5. ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งได้ 2 ระดับ คือ ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
6. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ แบ่งได้ 3 ระดับ ได้แก่ น้อยกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี
7. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดด้วยการพูด การเขียน โดยมีความรู้ประสบการณ์ที่ได้มาจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานที่มาของการแสดงออกนั้น โดยมีอารมณ์กับความเป็นไปตามสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นแรงเสริม ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ การแสดงความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด
8. การบริหารความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการในการลดความสูญเสีย ความล้มเหลวของหน่วยงาน ด้วยการค้นคว้าเทคนิคและวิธีการจัดการที่ดีที่สุดมาดำเนินการ

เพื่อให้การดำเนินการมีระบบการเตือนภัย หรือการป้องกันความผิดพลาด หรือความ-
เสี่ยงภัยล่วงหน้า แบ่งเป็น 4 ด้านได้แก่

8.1 ความเสี่ยงด้านบริหารวิชาการ หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการเรียน
การสอน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น การวัดและประเมินผล
การผลิตสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน การนิเทศและติดตามประเมินผล

8.2 ความเสี่ยงด้านบริหารงบประมาณ หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการจัดสรร
งบประมาณ การบริหารงบประมาณ พัสดุ และสินทรัพย์ การจัดซื้อจัดจ้าง กฎระเบียบใน
การเบิกจ่าย

8.3 ความเสี่ยงด้านบริหารงานบุคคล หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการปฏิบัติงาน
ของบุคลากร การดำเนินการพัฒนาบุคลากร การนิเทศ การให้รางวัล และการลงโทษ

8.4 ความเสี่ยงด้านบริหารทั่วไป หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการบริหารจัดการ
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน การประเมินคุณภาพสถานศึกษา ความปลอดภัยและ
พฤติกรรมของนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปวางแผนในการบริหารความเสี่ยงใน
สถานศึกษาต่อไป

2. เพื่อเป็นแนวทางแก่สถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนใจนำผลวิจัยครั้งนี้
ไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในระดับนโยบาย เพื่อเป็นการปรับปรุงและกำหนด
ทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาตามระดับความเสี่ยงต่อไป